

Melhus, 7. april 1989

Med forbehold om endringer
SPERRET til 7. april
kl. 17.00.

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Partifeller!

Vi har bak oss et landsmøte, som har fungert slik Arbeiderpartiets landsmøter skal gjøre: Som et politisk verksted. Her ble grunnlaget lagt for vår framtidige reformpolitikk. Sammen meislet vi ut sosialdemokratiets svar på 90-åras utfordringer. Landsmøtet ble en bekreftelse på det som avtegner seg stadig klarere i vårt land og i det internasjonale samfunn: menneskenes fundamentale avhengighet av hverandre. De sentrale spørsmål i tiden

- arbeid til alle
- et sterkere velferdssamfunn
- miljøutfordringene

kan bare løses ved et virkelig samspill mellom offentlige myndigheter, privat næringsliv, organisasjoner og enkeltpersoner. Menneskene møter så store utfordringer at fellesskap og felles handling framstår som den overlegne politiske metode.

Når de tunge tak skal tas i vår hjemlige politikk, er det Arbeiderpartiet folk setter sin lit til. Og la det være sagt med en gang: Vi har bak oss noen år som kanskje har vært de hardeste siden gjenreisningen etter krigen. En stor omstilling av næringslivet er påbegynt. Vi har strammet kraftig til på forbrukssiden. En god del mennesker føler med rette at økonomien er tilmålt og at de har dårlig råd.

Men disse åra har ikke bare vært krevende. De har også gitt oss verdifulle lærdommer. Vi har ettertrykkelig lært at det ikke er mulig å låne velstand. Velstanden må vi jobbe fram. Vi har lært at det ikke er så dumt å spare litt, legge noen kroner til side. Vi har lært at vi ikke kan basere vår framtid på svingende oljeinntekter. Medmindre man er i stand til å svinge med, når priser og konjunkturer skifter... YAPPETIDAS sammenbrudd har vist at det ikke finnes snarveier til rikdom og godt betalte stillinger.

Vi har brukt sterk medisin for å helbrede norsk økonomi. Men den har både vært nødvendig og den har vært rettferdig porsjonert. Derfor er den blitt godtatt. Folk er nå klar over at de store utfordringer vårt samfunn står overfor kun kan møtes med holdbar strategi: Sterkere innsats på alle fronter.

Vår aller fremste utfordring er å drive arbeidsløsheten på retur. Arbeiderpartiet kommer ikke til å slå seg til ro sålenge titusener av mennesker må gå uten arbeid. Vi vil ta i bruk ledige ressurser for å løse meningsfylte oppgaver, øke produksjonen og bygge ut velferden. Derfor har regjeringen nylig lagt fram den største tiltaksplanen som er framlagt noen gang i Norge.

Totalt vil tiltakene gi arbeid eller opplæring til mer enn 30.000. Samtidig fortsetter arbeidet for omstilling og nyskaping i industri og næringsliv.

La meg understreke at vår arbeidsmarkedssatsing ikke er noen nødløsning. Vi har behov for en større arbeidsmarkedssektor i en omstillingstid, enn i mer stabile økonomiske perioder. Ingen kan lenger regne med å beholde samme jobb i 30 år. Derfor vil kortere perioder med kvalifisering kunne være et positivt element i en strategi for trygge nye arbeidsplasser på sikt.

Full sysselsetting er dessverre ikke noe man bare kan vedta. Vi må finne de riktige virkemidlene og vi må få et flertall til å stille seg bak dem.

Gjennom det inntektspolitiske samarbeidet, spesielt i -88 og 89 er mye vunnet. Det er vist vilje til ansvar og til felles handling.

Etter forbruksfloden i 1984 til 1986, da det bl.a. ble lånt ut 100 mill. kr. mer enn regjeringen hadde lagt til grunn i sine økonomiske opplegg, og vi opplevde en pengemarkedsrente som oversteg 50% rett før regjeringsskiftet, er situasjonen nå brakt under kontroll.

Fra 1986 til idag har vi brukt mindre, skapt mer og fordelt bedre.

Resultatene er allerede blitt merkbare: Prisstigningen er nede på 4 tallet, renten går ned, underskuddet i utenriksøkonomien - som var på 40 mrd. kr. - er så godt som fjernet, eksporten er økt med vel 20%, mens importen er falt med 12.8%. Tingene går den rette veien, men vår aller viktigste jobb gjenstår: Å redusere arbeidsledigheten. Det skal vi klare, på en måte som sikrer kvalifisering og opplæring for de som kommer inn under arbeidsmarkedstiltakene og fremfor alt: Vi skal skape trygge varige arbeidsplasser basert på nyttig produksjon som det finnes kjøpere til i og utenfor Norge.

En bedre hverdag

Altfor mange opplever hverdagen som en skytteltrafikk mellom arbeidsliv og familieliv. Det skyldes at samfunnet fortsatt i stor grad er lagt opp slik det var dengang mor var hjemme og far var på jobb. Idag er både mor og far på jobb, og dessuten er det flere en-personhusholdninger, enn det er tradisjonelle kjærnefamilier.

Arbeiderpartiet startet arbeidet for å møte arbeidslivs-revolusjonen i 70-åra. Før vi forlot regjeringskontorene var barnehageutbyggingen opp i 10 000. Som dere vet ble den brakt ned til 4000 pr. år i de borgerliges regjeringsperiode. Dette skjedde samtidig som flere kvinner kom ut i arbeidslivet. Behovene for barnehageplasser fortsatte å øke og skapte et veldig press som det vil ta flere år å fjerne. Regjeringen har fordoblet utbyggingstakten og tar sikte på ytterligere opptrapping. Likevel vil ikke dette være nok til å dekke de

store behovene. Derfor vil vi stimulere til nye og utradisjonelle løsninger. Vi vil forenkle regelverket og forkorte behandlingstiden, slik at det blir lettere å ta i bruk foreningslokaler, idrettshus eller skoler hvor det er ledig plass på dagtid. Organisasjoner, foreldregrupper, borettslag og arbeiderbevegelsens egne organisasjoner er hjertelig velkomne til å ta et tak så vi kan komme raskere til målet. Jeg er klar over at vi støter an mot noen problemer og profesjoner under marsjen. Men hva er alternativet? Hvilket svar skal vi gi til alle de foreldre som står helt uten et tilbud? Hva sier vi til dem som er dagamma uten noen former for pedagogisk veiledning og hjelp? Jeg tror faktisk at stadig flere forstår at vi ikke kan føre en kamp for idealtilstander, når mange barn står helt uten tilbud.

Hvis vi ikke er villige til å gå utradisjonelle veier og justere litt på våre krav til maksimale løsninger, er jeg redd det svaret blir et svært dårlig svar.

Regjeringen har derfor gjennomført flere endringer i barnehageloven for å gjøre det lettere å starte barnehager og dermed skaffe flere plasser. Bl.a. vil barnehagene heretter bli godkjent av kommunene, ikke staten slik det har vært før. Arealnormene blir veiledende og normen skal gjelde den delen av bygningen som brukes av barna. Endringene vil gjøre det lettere å ta i bruk eksisterende lokaler til barnehager. Dette arbeidet haster.

Vi kan fint klare å vente litt på siste møte i biler eller stereoanlegg. Men vi kan ikke vente på et tilbud som brukerne rent fysisk vokser ifra. Et eksempel fra Borge Kommune er et fint lærestykke. Der brant den nye barnehagen ned dagen før den skulle åpnes. Da tok det bare 1 uke før barnehagen ble åpnet i speiderhuset i nærheten. Det sto tidligere tomt på dagtid. Nå er det liv fra morgen til kveld. Kommunen gjerdet inn lekeområdet på få dager, og personalet var positive. Alle så at dette var mye bedre enn å la 30 barn stå uten tilbud. Dette eksempelet viser at vi kan når det virkelig gjelder, men en kan iblant spørre seg: Må det brann til før løsningene kommer?

Hvis vi virkelig mener at det er svært viktig å gi et bedre barnehagetilbud, hvorfor ikke lære noe av Borge? Hvorfor ikke rydde litt vei i vellinga også andre steder. Ikke minst for oss i arbeiderbevegelsen ligger det her en enorm mulighet til å vise hva vi duger til, vise at Arbeiderpartiet er folks mest effektive redskap for å dekke sine viktigste behov. Jeg snakker ikke bare om barnehager her, men om en holdning. Om viljen til å finne løsninger.

Solidaritet er ikke arvelig. Det må erfares på nytt i hver generasjon. La oss derfor slutte å diskutere barnehager - la oss bygge dem!

Småskolen er også i utakt med samfunnsutviklingen og folks hverdagsbehov. Altfor mange smårollinger sendes hjem til tomt hus etter 3 timer på skolen. Nøkler rundt halsen er ikke det samme som å ha nøkler til trygghet.

Vi går inn for å utvide skoledagen i 1-3 klasse. I tillegg til dette vil vi gå inn for å flytte endel aktiviteter som idag foregår på kveldstid inntil undervisningstiden. Det er klart at skolens obligatoriske undervisning skal være gratis, mens aktiviteter som organiseres utenom skoletid f.eks. i foreldres regi vil kunne finansieres ved hjelp av foreldrebetaling. På noe lengre sikt bør skolen utvides til å omfatte 6 åringene, så vi kan få en 10 årig skole. En slik reform forutsetter mye utredningsarbeid og pedagogisk utviklingsarbeid, slik at vi kan møte 6 åringene med et opplegg tilpasset deres utviklingsnivå.

Også på dette feltet har vi et fint eksempel å vise til, nemlig Sund kommune. Her får alle elever i småskolen 19 skoletimer i uka. De som ønsker det har tilbud om ulike aktiviteter etter skoletid. Frivillige organisasjoner, ansatte assistenter, foreldre og pensjonister er med i opplegget. Dermed er barna trygge etter skoletid, foreldrene er trygge for barna når de er på jobb og barn og foreldre har tid sammen på kveldene.

De store samfunnsmessige endringer medfører krav og ønsker om mer varierte løsninger også i arbeidstida. Arbeiderpartiet vil fremme økt fleksibilitet og frihet i valg av arbeidstid. Dette må selvsagt skje innenfor rammen av samfunnsmessige kjøreregler og kollektive avtaler. Mer varierte arbeidstidsløsninger kan bidra til bedre utnyttelse av produksjonsutstyr som er viktig for lønnsomheten i bedriftene. Mer varierte arbeidstidsordninger vil også bidra til reduserte bilkøer i våre byområder, og derved mindre sløsing med tid. Og ikke minst er dette et spørsmål om individuell trivsel og effektivitet.

De reformene vi skal ta fatt på innen barneomsorgen, i skolen og i arbeidslivet, tar alle sikte på å gjøre hverdagen lettere og tryggere for folk flest. Det er jo dette politikk handler om: Å ivareta menneskenes grunnleggende behov. Sosialdemokratiet har alltid tatt utgangspunkt i menneskenes behov. Politikk er ikke et tenkeloft, langt unna folks hverdag. Med ståsted i hverdagen, har vi utvidet friheten, skapt økt trygghet og velferd. Det er de samme mål vi går mot i 90 åra, selv om virkemidlene er forskjellige. Det er også her vi finner noe av forskjellen på arbeiderbevegelsen og andre ideologiske retninger. Vi sitter ikke limt fast i gamle dogmer og forestillinger. Vi jobber ut fra virkeligheten, slik den er. Vi bruker de virkemidler som gir resultater. Men målene og idéene er de samme.

Også innen landbruk- og distriktpolitikken, må vi stadig jakte på nye virkemidler. Vi har i dag et stort produksjonspress i jordbruket og produksjonsmålene er nådd og tildels overskredet. En ytterligere økning av produksjonen av de tradisjonelle varer vil ikke tjene verken landbruket eller samfunnet.

Overproduksjonen må selges på verdensmarkedet til dumpingspriser. Det gir store tap til bøndene. Som eksempler tapte svineprodusentene i fjor 40 - 50 000 kr. pr. årsverk.

Det er disse realitetene vi må ta inn over oss - også i jordbruket. Vi må stake ut en ny kurs som sikrer sysselsetting og bosetting i distriktene samtidig som vi ivaretar

kulturlandskapet og produksjonsgrunnlaget for våre etterkommere. De distriktpolitiske utfordringer er større enn før.

Innsatsen i landbruket må i stigende grad rettes inn mot MENNESKER, MILJØ, KVALITET OG NYSKAPNING. Det er disse elementene som må være bærende i den politikken vi skal legge for framtidens landbruk.

Regjeringen legger vekt på en mer helhetlig distriktpolitikk, hvor landbruket er en viktig del. Vi må sikre arbeid, inntekt og velferd for både kvinner og menn skal vi lykkes i distriktpolitikken.

For å sikre inntektene til de som er etablert i tradisjonell produksjon, må vi gi de som er i valgsituasjon nye muligheter. Sagt i klar tekst betyr det at det har liten hensikt å øke overføringene, dersom økt produksjon resulterer i tilsvarende inntektstap for den enkelte bonde.

Vi opplever nå en stadig større forståelse for at bygde-Norge må få flere bein å stå på.

Det er støtte i distriktene for den sterke inntektsutjevning Regjeringen har gjennomført. Kornbrukene i sentrale strøk har lenge ligget høyt over inntektsmålsettinga, mens for eksempel sauebonden og melkebonden på Vestlandet og i Nord-Norge har ligget under. Da er det rett og rimelig at bøndene som driver melkeproduksjon på Vestlandet og i Nord-Norge skal få en større del av overføringene. Vi kunne ikke fortsette en landbrukspolitikk som økte ulikhetene mellom ulike produksjoner, og som tok mest hensyn til de store korngårdene i sentrale deler av landet. Det var nemlig en slik politikk som Høyres landbruksminister sto for, og forsterket. Forskjellene økte. Mer og mer av overføringene gikk til sentrale strøk av landet, hvor også inntektene uten om bruket er størst.

Det var nødvendig med en kraftig snuoperasjon selvom det medførte motstand fra de som før hadde fått mest. Tallmateriale viser nå at vi har lyktes med denne snuoperasjon. Sau og melkeproduksjon i distriktene kommer nå betydelig bedre ut, slik at landbruket fortsatt kan være ryggraden i bosettingen.

Målsettinga er å skape levedyktige og vitale bygdesamfunn. Ressursene ligger i landbruksbefolkningen! Aldri før har landbruksbefolkningen vært så godt utdannet, og aldri så ressurssterke. Og det er disse kreftene vi skal utløse for å skape morgendagens landbruk.

Vi må ha bygder der folk ønsker å bo. Det betyr at vi ikke bare kan satse på landbruket. Vi må også ha noe mer. På mange bruk er det en person som står for driften, og ektefellen og barn ønsker tilbud til jobb og skolegang og sosiale og kulturelle muligheter. Ellers flytter de til andre deler av landet der de får slike tilbud, til tettstedene.

Vi må arbeide oss ut av den sektortenkningen som har preget distriktpolitikken tidligere. Ingen er tjent med å stå isolert og bare se på sin egen bås. Det hjelper lite at gården drives

godt hvis det å være bonde blir et ensomt yrke. Dersom bygdene tømmes for folk, og nærmeste nabo er en dagstur unna.

Regjeringen er derfor opptatt av å stimulere de positive muligheter som finnes i distriktene. Vi vet at det finnes vekstmuligheter innenfor landbruk, skogbruk og bygdeturisme. Kvinneperspektivet og ikke minst miljøvernutfordringene blir nå trukket inn også i landbrukspolitikken. På denne måten vil vi legge grunnlag for bedre produksjon og bedre fordeling.

Gatt-forhandlingene. Jordbruk.

Det har i denne uke foregått viktige forhandlinger i GATT om internasjonale handelsspørsmål. Mens forhandlingsrundene i GATT i tidligere år hadde til hensikt å bygge ned tollene, særlig på industrivarer, har i den senere tid andre sektorer kommet mer i forgrunnen. Forhandlingene om jordbrukshandelen er sterkt preget av interessemotsetninger mellom USA og EF, mens også en rekke andre land, herunder Norge og de nordiske land, er direkte berørt av disse forhandlingene.

I jordbruksforhandlingene ligger det nå på bordet forslag bl.a. til kortsiktige tiltak for å fryse virkemidler knyttet til importvernet og jordbruksstøtte. De forslag som vi regner med å kunne etterleve uten for store problemer er opprettholdelse av nåværende markedsadgang, opprettholdelse av produksjonsregulerende tiltak samt fastfrysing av eksportstøtten. Vårt problem ligger i forslaget om ikke-inflasjonsjustert fastfrysing av statlig fastsatte produsentpriser. På dette området har vi derfor arbeidet med sikte på å få forståelse fra våre forhandlingspartnere for andre løsninger.

De forslag til langsiktige tiltak som ligger på bordet, legger opp til en betydelig, gradvis og varig reduksjon av hindringene for den internasjonale handel med jordbruksvarer. Jeg vil understreke at det i første omgang er snakk om å vedta en målsetting for de langsiktige tiltakene og at det deretter skal forhandles om de konkrete tiltak som medlemslandene konkret vil iverksette. Selve målsettingen åpner altså opp for fleksibilitet når det gjelder valg av fremgangsmåte og virkemidler i de enkelte land. Likeledes er det en forutsetning både fra Norges og andre lands side at det skal tas hensyn til ikke-økonomiske faktorer. Jeg regner derfor med at vi i samarbeid med andre land med tilsvarende problemer som Norge, vil kunne finne frem til formuleringer som vil kunne danne grunnlaget for en nasjonal jordbrukspolitikk slik det er bred politisk enighet om.

Norge har i forhandlingene lagt vekt på å sikre oss mulighetene for en fortsatt nasjonal landbrukspolitikk, som ivaretar de viktige mål om bosetting, matforsyning og langsiktige miljøhensyn.

Det er likevel klart at vi er avhengig av å følge internasjonale spilleregler, som vi selv er sterkt avhengig av, for vårt næringsliv og økonomisk trygghet.

Det innebærer at vårt importvern og våre støtteordninger i landbruket må gjennomgås og at det reformarbeid som regjeringen har startet opp i distrikts- og landbrukspolitikken må videreføres.

Det forhandles nå også i GATT om andre kompliserte spørsmål, som immateriell eiendomsrett, dvs. patenter og varemerker, industriell formgivning, og opprinnelsesmerking.

Fra enkelte hold er det gitt inntrykk av at regjeringen har glemt hensynet til utviklingslandene i de internasjonale forhandlinger om patentregler og kontrollen med genressursene.

Dette er selvsagt ikke riktig. Våre holdninger har ligget nær opptil holdningene til mange av de moderate industrilandene, samtidig som vi har spilt en konstruktiv, brobyggende rolle og tatt hensyn til mange av utviklingslandenes interesser. Norge fremholdt f.eks. tidlig i forhandlingene betydningen av teknisk bistand til utviklingslandene på dette meget kompliserte området. Norges holdning har vært å ivareta u-landenes og de små lands interesser overfor de mektigere handelsnasjoner.

Den overordnede målsetting for Regjeringen er at utviklingslandene må få del i den teknologiske utvikling. I dette bildet vil vi måtte finne avveininger mellom ordninger som stimulerer til forskning og utvikling og som gir tilstrekkelig åpenhet og tilgang til teknologi.

På bakgrunn av et utvalgsarbeid som snart vil foreligge, og en etterfølgende høring, vil vi gi en bred redegjørelse om vårt arbeid med bioteknologi for Stortinget i løpet av våren.

Miljø

Det langtidsprogram arbeiderregjeringen la fram før påske, er det første langtidsprogram en norsk regjering har lagt fram, hvor miljøpolitikk har blitt storpolitikk. Den velstandsøkning vi har oppnådd er altfor lenge basert på en økonomisk vekst som har kommet på bekostning av naturressursene. Nå er utfordringen å skape en økonomisk vekst som er tilpasset naturen. Vi må gradvis omstille vårt produksjonsliv og forbruksmønster slik at det understøtter en bærekraftig utvikling. Å få til begrensninger i utslippene av drivhusgasser vil bli en særlig stor sak framover. Selv om Norge slipper ut en liten andel av de samlede forurensninger, skal vi ta vår del av ansvaret og gi vårt bidrag. På enkelte områder vil vi gå lengre enn de mål vi er bundet av gjennom internasjonale avtaler. Regjeringen går f.eks. inn for å halvere utslippene av svoveldioksyd innen 1993 sammenlignet med 1980. (Våre internasjonale forpliktelser tilsier 30%). Vi går inn for en halvering av KFK-forbruket i Norge innen 1992, mens våre internasjonale forpliktelser tilsier halvering innen 1999.

Som et ledd i arbeidet med å styrke det faglige grunnlaget for en politikk som skal sikre en bærekraftig utvikling er det nylig framlagt en rapport fra et større utredningsprosjekt, studier av industri, miljø og energi mot 2000 (SIMEN). Dette prosjektet tar

blant annet for seg hvordan utslippene til luft kan begrenses. Prosjektet er utført i Statistisk Sentralbyrå på oppdrag fra flere departementer.

SIMEN illustrerer et helt sentralt poeng: Det må i årene framover foretas en gjensidig tilpasning mellom den økonomiske politikken og miljøpolitikken! I SIMEN prosjektet er det antydning at det vil være nødvendig med ganske kraftige virkemidler for å nå miljømålene. Likevel er det også en del usikkerhet om hva som må til for å begrense utslippene. Dette er avhengig av en rekke sider ved den økonomiske politikken, av utviklingen i folks forbruksmønster og av næringslivets vilje og evne til å ta i bruk mer miljøvennlig teknologi. Det er dette som understreker at miljøvernet må være en integrert del av den økonomiske politikken og næringspolitikken, slik miljøkommisjonen og Regjeringen legger til grunn. Det er klart at de vedtak som man hittil har fattet må suppleres i årene som kommer. Hvor krevende det blir å nå miljømålene, er særlig avhengig av den teknologiske framgangen vi kan få til. Med dagens teknologi kan det bli nødvendig med en betydelig økning av avgiftene, blant annet på bensin og olje. Med nye tekniske løsninger, blant annet med muligheter for å bruke gass til erstatning for tyngre brensler kan kostnadene bli mindre og mulighetene til å nå nye og enda mer krevende mål samtidig øke.

Den som leser regjeringens langtidsprogram og det politiske regnskap vi har lagt fram for regjeringens første 1000 dager, vil se at Arbeiderpartiet ikke har ligget på latsiden i disse spørsmålene. Men så er da også selve utfordringene av en slik karakter at vi ikke kan gjøre det. Miljøvern er det mest klassiske eksempel på at når alle gjør som de selv vil, får ingen det slik de ønsker. Viljen til felles handling skiller sosialdemokratiet fra liberalistiske partier på dette området. Miljøvern viser oss hvordan egeninteressene kan komme i direkte strid med fellesinteressene. Når noen kjører bil til jobben tåler naturen det. Men når flertallet gjør det, tåler naturen det ikke. Derved blir våre egeninteresser i strid med våre fellesinteresser. Miljøvern forutsetter så å si pr. definisjon sosialdemokrati. Tsjernobyl og Rhin-utslippene har vist oss at forurensninger ikke bryr seg om landegrenser. Naturen kan ingen redde på privat basis. Bare internasjonalt samarbeid kan gi oss løsningene. Vi må gjøre slik vi gjorde i Norge, da vi krysset hendene om sosiale grupper, og tok felles løft. Naturen redder vi for alle eller for ingen.

Vi har blitt kritisert for at vi ikke følger opp Verdenskommisjonens innstilling på hjemmebane. Nå har det seg jo slik at jeg vet hva denne kommisjonsinnstillingen inneholder og jeg vet hva regjeringen har gjort. La oss gå gjennom noe av arbeidet som er utført.

- I løpet av 3 år er Miljøverndepartementets budsjett økt med 60 %.
- Bevilgningene til kampen mot forurensninger er økt med 120%. I perioden hvor landet hadde betydelige oljeinntekter, dvs. under Willoch regjeringen ble disse bevilgningene redusert med 31%.

- Bevilgningene til miljøforskning er økt med 76%. Den forrige regjering reduserte dem med 4%.
- Bevilgningsrammene for tilsagn om tilskudd til utbygging av spesialavfallssystemet og kommunale kloakkrensaneanlegg er økt med 204%. Den foregående regjering reduserte disse bevilgningene med 21%.

I vårt politiske regnskap finner man 10 sider med tette krevne, konkrete strekpunkter som viser hva vi faktisk har utrettet på 3 år. Det er et miljøpolitisk regnskap vi kan være stolte av. Hvordan Venstre kan tro at miljøpolitikken vil få større kraft om man skulle få en representant i en borgerlig og Høyredominert regjering står for meg som en av norsk politikks store gåter.

Det skjer nå også mange spennende ting rundt i landet. Jevnaker kommune er nå igang med et meget interessant forsøk med kildesortering av husholdningsavfall. De har satt ut en ny type søppelstativ hvor folk kan legge papir/aviser for seg og glass for seg. På dørene blir det montert en liten boks til batterier.

Papiret blir sendt til resirkulering. Glass blir smeltet om igjen og batterier blir ikke lenger kastet i naturen.

Forsøket er gjort uten kostnader for innbyggerne, og kommunen forventer å tjene inn igjen de utlegg man har på ordningen.

Slike forsøk har vi bruk for. Idéen bør spres til flere.

Europapolitikk

De hovedsakene vi arbeider med: økonomi, sysselsetting, miljø og utvikling av velferdssamfunnet, er ikke bare avhengig av vår egen innsats. De påvirkes i høy grad av vårt forhold til andre land, og fremfor alt Europa.

Rettesnoren for Europapolitikken er selvsagt å gjøre det som er i Norges interesse. Vi er overbevist om at vi ikke løser noen problemer ved hjelp av isolasjon. Ingen land kan i dagens verden oppnå framgang via isolasjon. Vi må derfor bygge opp et nettverk av samarbeidsmønstre på alle felter.

Arbeiderpartiets linje har vært å bruke kreftene på en tilpasning til EFs indre marked. Dette har Stortinget gitt sin tilslutning til. Årsaken ligger oppe i dagen: 70% av vår samlede eksport går til EF-land. EF er altså vårt marked. Vi må påse at vi oppnår gunstige betingelser for næringslivets eksport, og det teknologiske og industrielle samarbeid i Europa. Å unnlate å gjøre dette, ville være å gamble med norske arbeidsplasser.

Vi snakker ikke om noen passiv tilpasning til regelverk som EF bestemmer. Dersom Norges interesser kommer i konflikt med EFs regler, vil vi søke egne løsninger på norsk, nordisk eller EFTA-plan. Vi arbeider for å styrke EFTAs stilling. Dette arbeidet ser nå ut til å bære frukter. Det er ikke tale om å utvikle noe "Mini-EF", men å sette organisasjonen istand til å bedre medlemslandenes - og derved Norges - innflytelse på

utviklingen i Vest-Europa. Skulle vi si nei til en slik utfordring, ville vi risikere å bli en b-nasjon.

Derimot er vi ikke interessert i å kaste landet ut i en ny debatt om medlemskap i EF. En opprivende strid hvor vi kanskje ender opp i gamle skyttergraver og øder kreftene der, mens utviklingen i Europa går sin gang utenfor våre grenser, ville være meningsløst. Ingen vet idag hva det indre marked vil komme til å bli. De som har funnet tiden inne til å bruke kreftene på medlemskapsdebatt nå, skjeler trolig like mye til partiinteresser som til nasjonale interesser. Arbeiderpartiet vil ikke være med på en slik linje. La oss ta tingene i riktig rekkefølge. Og om det engang på 90-tallet skulle bli aktuelt å foreslå søknad om medlemskap i EF vil Arbeiderpartiet gå inn for at det holdes folkeavstemning om spørsmålet.

Avslutning

Valget om knappe 6 måneder er et regjeringsvalg. Ikke for regjeringens skyld, men fordi det innebærer valg av politisk retning. Med Arbeiderpartiet vet folk hva de har å holde seg til, de vet hva slags politikk som vil bli ført og de kjenner de sosialdemokratiske verdier samfunnet vil bli ledet etter. Klarhet kan dessverre ikke sies å prege den borgerlige siden. Noe politisk grunnlag for en borgerlig politikk finner vi ikke. De borgerlige fikk mandat av folket i 1985. De gikk fra mandatet i 1986. Da skjedde det som har skjedd med alle borgerlige koalisjoner fra Gunnar Knudsen til Kåre Willoch: Den brøt sammen. Med de utfordringer landet står overfor i den økonomiske politikken, i miljøvernarbeidet osv. er det å håpe at vi etter dette Stortingsvalget skal slippe å sløse mer med dyrbar tid. Vi trenger stabilitet, styringsdyktighet og vilje til ansvar. Bare på det grunnlaget kan vi bringe vårt samfunn ytterligere framover.

Det er summen av alle partifellers innsats som gir Arbeiderpartiet styrke. Slik var det før og slik er det idag. La oss ta i bruk alle våre felles krefter, når vi nå tar fatt på langspurten fram mot Stortingsvalget. Den styrkeprøven må sosialdemokratiet vinne.